

Nr 184

Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av sjukförsäkring för studerande m. m.; given den 8 november 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

CARL GUSTAF

LENA HJELM-WALLÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bl.a. att den särskilda sjukförsäkringen för studerande, som skall träda i kraft den 1 januari 1975, skall vara avgiftsfri för de studerande. Vidare föreslås att inkomstgränsen för det inkomstprövade tillägget inom studiehjälpsystemet höjs för bidragsåret 1975 från 23 000 kr. till 26 000 kr. i till statlig inkomstskatt taxerad inkomst. Reducering av tillägget vid inkomster därutöver bör ske med 15 % av överskjutande inkomst upp till en inkomst på 54 000 kr. och vid inkomst därutöver med 24 %. En inkomstgräns på 26 000 kr. i taxerad inkomst bör även gälla för det behovsprövade tillägget och beträffande återbetalningspliktiga studiemedel för s. k. yngre elever.

1 Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom förordnas i fråga om studiestödslagen (1973: 349)¹, dels att i 1 kap. 4 och 5 §§, 2 kap. 3 §, 3 kap. 1, 4, 5, 5 a, 8, 10, 11, 20—22, 29 och 30 §§, 4 kap. 1, 5, 10, 17, 19, 21, 22, 26, 27 och 36 §§, 5 kap. 15, 64, 65, 79 och 86—88 §§ samt 6 kap. 4 § orden "Konungen" och "Kungl. Maj:t" och böjningsformer av dessa ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 3 kap. 24 och 27 §§, 4 kap. 30 § och 5 kap. 1 och 60 §§ samt punkt 6 övergångsbestämmelserna skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §

Vid beräkning av studiehjälp för sådan del av läsår som överskjuter eller ej uppgår till hel månad, skall för vecka beräknas en fjärdedel av månadsbeloppet, *avrundat till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt*. Studiehjälp beräknas icke för dagar, som ej utgör hel vecka.

Vid beräkning av studiehjälp för sådan del av läsår som överskjuter eller ej uppgår till hel månad, skall för vecka beräknas en fjärdedel av månadsbeloppet. Studiehjälp beräknas icke för dagar, som ej utgör hel vecka.

Belopp som enligt första stycket beräknas för vecka avrundas till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

27 §

Vad i detta kapitel föreskrivs om föräldrar avser dels fader och moder som har vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt 20 år, senast haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med sådan vårdnadshavare. I fråga om fosterbarn gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna.

Vad i detta kapitel föreskrivs om föräldrar avser dels fader och moder som har vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt 18 år, senast haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med sådan vårdnadshavare. I fråga om fosterbarn gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna.

¹Lagen omtryckt 1974:483.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

30 §

Studiemedel enligt 12—26 §§ utgår även för sådan sjukperiod som omfattar hela den studerandes studietid under en termin. Detta gäller dock endast om terminen infaller närmast efter sådan termin under vilken den studerande bedrivit studier för vilka studiehjälp eller studiemedel utgått eller kunnat utgå.

Studiemedel enligt 12—26 §§ utgår även för sådan sjukperiod som omfattar hela den studerandes studietid under en termin. Detta gäller dock endast om terminen infaller närmast efter sådan termin under vilken den studerande bedrivit studier vid sådan läroanstalt eller utbildningslinje som avses i 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 §. Villkoret i 29 § andra stycket skall även vara uppfyllt under föregående termin eller annan tidigare termin.

5 kap.

1 §

Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel skall återbetala dessa genom årliga avgifter.

Återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sjukperiod skall ej återbetalas enligt vad som framgår av 77—80 §§.

60 §

Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak varaktigt nedsatt, får han befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet.

Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak varaktigt nedsatt, får han befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet. *Föreligger eljest synnerliga skäl får den återbetalningsskyldige även i annat fall befrias från kvarstående återbetalningsskyldighet eller del därav.*

Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för vuxenutbildning kan i vissa fall befrias från del av återbetalningsskyldigheten enligt de närmare bestämmelser som meddelas av *Kungl. Maj:t* eller, efter *Kungl. Maj:ts* bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel för vuxenutbildning kan i vissa fall befrias från del av återbetalningsskyldigheten enligt de närmare bestämmelser som meddelas av *regeringen* eller, efter *regeringens* bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6. Bestämmelserna i 22 §, 23 § andra och tredje styckena samt 24 § studiehjälpsreglementet (1964:402) äger fortfarande tillämpning med avseende på studielån som beviljats enligt studiehjälpsreglementet, om ej låntagaren begär sådan förändring av återbetalningsvillkoren som avses i andra stycket.

Begär låntagare förändring av återbetalningsvillkoren för studielån enligt studiehjälpsreglementet (1964:402), skall lånet jämte ränta återbetalas som om fråga vore om återbetalningspliktiga studiemedel enligt denna lag i dess lydelse enligt lagen (1974:483) om ändring i studiestöds-lagen samt punkterna 6 a—6 e.

Föreligger synnerliga skäl får låntagare befrias från honom åvilande betalningsskyldighet även i annat fall än som avses i 24 § andra stycket studiehjälpsreglementet (1964:402).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring**

Härigenom förordnas att 19 kap. 4 och 7 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***19 kap.****4 §²**

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § eller sjukförsäkringsavgift enligt 2 § skall utgå med sju procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. För försäkrad som på grund av undantagande enligt 11 kap. 7 § ej omfattas av sjukpenningförsäkringen eller för vilken försäkringen enligt 3 kap. 11 § gäller med karenstid, beräknas dock avgift enligt 2 § efter den lägre procentsats som regeringen eller, efter regeringens be- myndigande, myndighet faststäl-

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § eller sjukförsäkringsavgift enligt 2 § skall utgå med sju procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. För försäkrad som på grund av undantagande enligt 11 kap. 7 § ej omfattas av sjukpenningförsäkringen eller för vilken försäkringen enligt 3 kap. 11 § gäller med karenstid, beräknas dock avgift enligt 2 § efter den lägre procentsats som regeringen eller, efter regeringens be- myndigande, myndighet fastställer med

¹ Lagen omtryckt 1973: 908.

² Med nuvarande lydelse avses i prop. 1974: 132 föreslagen lydelse.

Nuvarande lydelse

ler med hänsyn till den inverkan undantagandet eller karenstiden bedömes få på försäkringens utgifter. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna till täckande av deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974: 525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassorna, samt för förvaltning, till den del utgifterna icke täckas av statsbidrag enligt 7 §. För reglering av över- och underskott skall finnas en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden. Regeringen fastställer grunderna för överförande av medel till och från fonden.

Föreslagen lydelse

hänsyn till den inverkan undantagandet eller karenstiden bedömes få på försäkringens utgifter. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna till täckande av deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974: 525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassorna, samt för förvaltning, till den del utgifterna icke täckas av statsbidrag enligt 7 §. *Influtna avgifter skola även täcka de kostnader som under året uppkommit för centrala studiestödsnämnden i anledning av att återbetalningspliktiga studiemedel, som belöpa på studerandes sjukperiod, enligt studiestöds-lagen (1973: 349) icke skola återbetalas, till den del kostnaderna icke skola täckas med statliga medel enligt 7 § andra stycket.* För reglering av över- och underskott skall finnas en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden. Regeringen fastställer grunderna för överförande av medel till och från fonden.

I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958: 295) om sjömansskatt beräknas avgiften till sjukförsäkringen enligt procentsats som regeringen fastställer. Procentsatsen skall för visst år utgöra bestämd andel av den i första stycket angivna procentsatsen. Nämda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatsen fastställs. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en bruttodräktighet understigande trehundra registerton. Procentsatsen beräknas med två decimaler.

7 §³

Statsbidrag utgår för varje år med en fjärdedel av allmän försäkringskassas utgifter för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974: 525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassan, samt för förvaltning.

³ Med nuvarande lydelse avses i prop. 1974: 132 föreslagen lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Statliga medel utgår vidare för varje år med en fjärdedel av de kostnader som under året uppkommit för centrala studiestödsnämnden i anledning av att återbetalningspliktiga studiemedel, som belöpa på studerandes sjukperiod, enligt studiestödslagen (1973: 349) icke skola återbetalas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

Utdrag av protokollet över utbildningsärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 8 november 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, GEIJER, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, GUSTAFSSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Statsrådet Hjelm-Wallén anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *finansiering av sjukförsäkring för studerande m. m.* och anför.

Statsmakterna beslöt tidigare i år om en särskild sjukförsäkring för studerande (prop. 1974:14, SFU 1974:19, rskr 1974:265). I samband därmed uttalade departementschefen att han avsåg att senare för Kungl. Maj:t anmäla frågan om försäkringens finansiering (prop. 1974: 14 s. 111). Departementschefen förutskickade samtidigt att han skulle återkomma till frågan om en ev. förändring av inkomstgränserna för det inkomstprövade tillägget (prop. 1974: 14 s. 114). Jag vill nu ta upp dessa frågor samt några andra frågor som rör studiestödet.

I en tidigare i höst avlämnad proposition (prop. 1974: 132) föreslås att sjukförsäkringsavgiften för löntagare slopas fr. o. m. den 1 januari 1975. Med hänsyn härtill bör enligt min mening den särskilda sjukförsäkringen för studerande inte heller finansieras genom en avgift för de studerande. Försäkringen bör i stället finansieras — liksom fallet föreslås bli vid sjukförsäkringen för löntagare (prop. 1974: 132 s. 83) — till 75 % genom arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring och till 25 % med statliga medel. På rekvisition av centrala studiestödsnämnden (CSN) bör riks-försäkringsverket årligen tillgodoföra studiemedelsfonden det belopp som således skall täckas genom socialförsäkringsavgiften och statliga medel. Några sådana statliga medel kommer inte att behöva tillskjutas under innevarande budgetår. Vad jag nu föreslagit föranleder ändringar i lagen om allmän försäkring. Efter samråd med chefen för socialdepartementet föreslår jag därför att 19 kap. 4 och 7 §§ denna lag ändras. Dessutom bör i förtydligande syfte 5 kap. 1 § studiestödslagen (1973: 349) kompletteras med en upplysning om att återbetalningspliktiga studiemedel som belöper på sjukperiod i vissa fall inte skall återbetalas.

CSN har i skrivelse den 13 september 1974 föreslagit vissa ändringar i de tidigare i år beslutade reglerna om studiestöd under sjukdom. Enligt CSN bör ändring göras i bl. a. 4 kap. 30 § studiestödslagen (1973:

349, omtryckt 1974: 483). Enligt denna paragraf har den som på grund av sjukdom inte kan bedriva studier under en termin dock rätt till studiemedel för terminen, om han under föregående termin bedrivit studier för vilka studiehjälp eller studiemedel utgått eller kunnat utgå. Enligt CSN förutsätter bestämmelserna i vissa fall att en prövning sker i efterhand av huruvida den studerande kunnat få studiehjälp eller studiemedel under föregående termin. En sådan prövning är enligt CSN svår att göra och kan i en del fall leda till olyckliga konsekvenser. Den kräver att man begär in uppgifter rörande förhållanden under den tidigare terminen. CSN anser att frågan om den studerandes rätt till fortsatt studiestöd under den förflutna terminen skall baseras bl. a. på den prognos som då kunde göras i fråga om studieframgång. Prövningen mot sökandens ekonomi skall vidare enligt CSN göras utifrån en beräknad situation vid det tänkta ansökningstillfället. Vid en prövning i efterhand torde, anför CSN, svåra bedömningsfall komma att uppstå med hänsyn till att de faktiska förhållandena då också är kända.

Avsikten med bestämmelserna i 4 kap. 30 § har i det avseende som CSN tar upp emellertid endast varit att likställa olika studerande. Den studerande bör, om han är sjuk under hela terminen, kunna få studiemedel enligt vanliga regler oavsett om han fått studiemedel under föregående termin eller inte. Det enda som skall krävas är att han under föregående termin skall ha bedrivit studier vid läroanstalt eller utbildningslinje vid vilken studiehjälp eller studiemedel utgår enligt 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 §. Vidare måste kunna fastställas att han då eller under tidigare termin har bedrivit sådana studier om minst en månad för vilka studiemedel utgår (jfr 4 kap. 29 § andra stycket). Någon prövning av inkomstförhållanden och prognos såvitt avser förhållanden under den tidigare terminen skall däremot aldrig ske. För att undvika tvekan om innebörden av bestämmelserna i 4 kap. 30 § bör emellertid bestämmelserna förtydligas.

CSN har också föreslagit en ändring av 3 kap. 14 § och 4 kap. 31 § studiestödslagen. I dessa paragrafer anges att för sjukperiod som infaller efter studietidens början utgår återbetalningspliktiga studiemedel resp. studiemedel endast om den studerande ingett ansökan om studiestöd dessförinnan. Enligt CSN regleras däremot inte det fall att den studerande blir sjuk före terminens början. Det kan enligt CSN inte krävas att en studerande i sådant fall ingett ansökan om studiestöd innan han insjuknar. CSN föreslår därför att sådan bestämmelse tas in i 3 kap. 14 § och 4 kap. 31 §. Enligt min mening gäller dock vad CSN föreslår redan nu. Huvudbestämmelserna om rätt till studiestöd under sjukdom finns i 3 kap. 13 § och 14 § första stycket samt 4 kap. 28 §, 29 § första stycket och 30 §. Vissa inskränkningar i den rätt som följer av dessa bestämmelser anges i andra bestämmelser i resp. kapitel. Något

krav på att den studerande skall ha ingett ansökan före studietidens början om hans sjukperiod börjat dessförinnan uppställs inte i dessa bestämmelser. För sådan studerande skall således återbetalningspliktiga studiemedel resp. studiemedel utgå för terminen om han i övrigt uppfyller vad som krävs för rätt till studiemedel. Därvid gäller bl.a. att han skall ansöka om studiemedel inom den tid som CSN bestämt (jfr 4 kap. 11 § studiestödslagen).

Studerande under 20 år i gymnasial utbildning erhåller studiehjälp enligt bestämmelserna i studiestödslagen i form av bl.a. inkomstprövat tillägg. Sådant tillägg utgår fr. o. m. kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 17 år. Tillägget utgår med högst 75 och lägst 20 kr. i månaden. Till grund för inkomstprövningen ligger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt. Är den studerande gift beaktas dock i stället för hans föräldrars taxerade inkomst hans makes taxerade inkomst. Den sammanlagda taxerade inkomsten får i regel inte överstiga 23 000 kr. för att fullt bidrag skall utgå och i regel inte 27 000 kr. för att bidrag överhuvudtaget skall utgå. Om den studerandes föräldrar har vårdnaden om annat barn än den studerande eller om föräldrarna är skyldiga att till fullgörandet av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till sådant annat barn, kan inkomstprövat tillägg utgå till studerande som inte är gift med fullt belopp även om inkomsten överstiger 23 000 kr. och med reducerat belopp även vid högre inkomst än 27 000 kr. Med taxerad inkomst jämförs en femtedel av den studerandes och hans föräldrars — eller om den studerande är gift hans makes — sammanlagda förmögenhet över 50 000 kr.

Reglerna om inkomstprövning och reduktion av det inkomstprövade tillägget har sedan 1972 motsvarat de regler som gällt för det statliga bostadstillägget (prop. 1972: 27, SfU 1972: 20, rskr 1972: 148). I en nyligen avlämnad proposition (prop. 1974: 150) angående riktlinjer för bostadspolitiken m. m. föreslås att gränsen för reducering av bostadstillägget för bidragsåret 1975 höjs från 23 000 till 26 000 kr. för barnfamiljer i statligt taxerad inkomst. Samtidigt föreslås att reducering av tillägget vid inkomster därutöver skall ske med 15 % av överskjutande inkomst upp till 54 000 kr. och vid inkomst därutöver med 24 %. F. n. reduceras tillägget med 12, 18 resp. 24 % beroende på i vilket inkomstskikt bidragstagaren befinner sig. Syftet med de föreslagna reglerna är att mildra de marginaleffekter som uppkommer vid nuvarande avtrappning av tilläggen. Jag finner det naturligt att det samband som hittills rått mellan reglerna om statligt bostadstillägg och inkomstprövat tillägg upprätthålls. Jag förordar därför att samma regler som föreslagits i prop. 1974: 150 som inkomstgräns för och reducering av statligt bostadstillägg från den 1 januari 1975 bör gälla också för det inkomstprövade tillägget enligt studiestödslagen. Högsta belopp för inkomst-

prövat tillägg bör som hittills vara 75 kr. Vid beräkning av tilläggets storlek bör de regler gälla för vilka redogjordes i prop. 1972: 27 (s. 27—30). Om reducering, som jag således har föreslagit, sker med 15 % kan månadsbeloppet komma att utgå med belopp som slutar på 50 öre. Belopp i inkomstprövat tillägg som skall betalas ut till studerande bör av administrativa skäl alltid avrundas till helt kronor. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i särskild ordning meddela bestämmelse om sådan avrundning.

Även när det gäller studiehjälp i form av behovsprövat tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel bör inkomstgränsen höjas till 26 000 kr. i statligt taxerad inkomst.

Befrielse från skyldighet att återbetala återbetalningspliktiga studiemedel kan meddelas i vissa fall enligt 5 kap. 60 § studiestödslagen. Dels kan den som fått studiemedel för vuxenutbildning befrias från viss del av sin återbetalningsskyldighet. Dels kan den vars betalningsförmåga är varaktigt nedsatt på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak befrias från återbetalningsskyldighet. Är den återbetalningsskyldiges betalningsförmåga visst år nedsatt, kan enligt andra bestämmelser i 5 kap. studiestödslagen på ansökan av honom beslutas att avgift för året inte skall utgå eller skall nedsättas. I sällsynta undantagsfall kan det hända att den återbetalningsskyldige främst anför andra skäl än ekonomiska för befrielse från återbetalningsskyldighet eller del därav. I sådant fall kan befrielse f. n. inte meddelas enligt studiestödslagen. Om i sådant fall synnerliga skäl för befrielse föreligger, bör befrielse emellertid kunna meddelas. Synnerliga skäl bör t. ex. anses föreligga om omyndig uppburit studiemedel som kommit annan än honom till nytta. En bestämmelse om befrielse då synnerliga skäl föreligger bör föras in i 5 kap. 60 § studiestödslagen. Motsvarande bestämmelse bör även gälla i fråga om studielån enligt det tidigare studiehjälpsreglementet (1964: 402). Den bör tas in i punkt 6 övergångsbestämmelserna till studiestödslagen. Fråga om befrielse i fall varom nu är fråga bör enligt min mening i vart fall till en början prövas av regeringen. Det ankommer emellertid på regeringen att avgöra vem som skall besluta i sådana ärenden.

I 3 kap. 24 § studiestödslagen finns en bestämmelse om avrundning i fall då studiehjälp skall utgå för mindre tid än en månad. Visst formellt förtydligande av bestämmelsen bör nu ske. Med hänsyn till att myndighetsåldern sänkts bör en formell ändring ske i 3 kap. 27 § studiestödslagen. Vidare bör med hänsyn till nya regeringsformen orden "Kungl. Maj:t" och "Konungen" i studiestödslagen bytas ut mot ordet "regeringen". Jag avser att senare återkomma till Kungl. Maj:t med de övriga förslag om ändringar i studiestödslagen som kan föranledas av den nya regeringsformen.

Under åbcropande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t dels föreslår riksdagen att antaga inom utbildningsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349),

2. lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,

dels föreslår riksdagen att medge att anslagen Studiebidrag m. m. och Studiemedelsfonden under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1974/75 får belastas med de kostnader som föranleds av vad jag i det föregående har föreslagit i fråga om studiehjälp i form av inkomstprövat tillägg, behovsprövat tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel.

Med bifall av vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

